

здатна успішно змагатися з іншими підприємствами на зовнішньому і внутрішньому ринках. Конкуренція при організації інноваційної діяльності підприємства – це фактично інноваційний конкурс, який має непередбачувані для деяких випадків результати, пов'язані з необхідністю вирішення соціально-економічних, науково-технічних та інших проблем. Для забезпечення корисних ефектів від виготовленої продукції підприємства повинні застосовувати в конкурентній боротьбі основні інструменти інноваційного підходу. Також, слід реалізувати системний підхід стосовно до становлення результативного відтворювального інноваційного циклу підприємств за допомогою оптимального застосування всіх факторів, елементів, механізмів, за допомогою включення їх в контур інтеграції та кооперації технологічної структури, модернізованої техніки, технологічних укладів, використовуваного виробничого потенціалу, продуктивних сил працівників, базових нововведень в економіці.

Таким чином, інновації, які є основою розвитку та динамізму в усіх галузях економіки, є також визначальним фактором конкурентоспроможності, який визначається як сума інститутів, політики та виробничих факторів, що формують рівень продуктивності країни. Завдяки цій важливій ролі інновацій, компанії підходять до інновацій у найширшому розумінні, включаючи як нові технології, так і нові форми ведення бізнесу. Той факт, що компанії отримують конкурентну перевагу, набуту за допомогою інноваційної діяльності, і підтримуватимуть цю перевагу при постійному розвитку, також збільшить національну конкурентоспроможність.

Література

1. Бояринова К. О. Інноваційна конкурентоспроможність підприємств: чинники активізації та підходи до забезпечення. *Підприємництво та інновації*. 2018. Вип. 6. С. 7-13.
2. Іванова Т. В. Інноваційний розвиток підприємств як засіб підвищення конкурентоспроможності Причорноморського регіону в умовах трансформації. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 52(1). С. 138-143.
3. Урсакий Ю. Ефективне управління інноваціями як засіб підвищення конкурентоспроможності підприємств. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2019. № 2. С. 197-217.

УДК: 330.341.1

Віра Кудлай

*к.е.н., доцент кафедри економіки та підприємництва,
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»,
Vera_kud@ukr.net*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGROBUSINESS IN UKRAINE

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ АГРОБИЗНЕСА В УКРАИНЕ

Анотація. Проаналізовано теоретичні та практичні складові розвитку агробізнесу в Україні, особливості функціонування, сучасні тенденції, стратегії та перспективні тренди.

Abstract. The theoretical and practical components of agro business development in Ukraine, features of functioning, modern tendencies, strategies and perspective tendencies are analysed.

Аннотация. Проанализированы теоретические и практические составляющие развития агробизнеса в Украине, особенности функционирования, современные тенденции, стратегии и перспективные тренды.

Питанням аналізу розвитку агробізнесу в Україні, особливостям функціонування, сучасним тенденціям, стратегіям та перспективним трендам присвятили свої праці відомі науковці, як, Є. Кирилюк [1], В. Кудлай [3], І. Свідерська [7], В. Чепка [7], О. Шубравська [2].

Інноваційний розвиток різних підприємницьких структур агробізнесу та сучасні вектори розвитку висвітлені в наукових доробках авторитетних зарубіжних фахівців E. Aspinwa [8], N. Jankelova [9], L. Ling [10], T. Poufinas [11], J. Spicka [12].

Варто зазначити, що завдяки діяльності підприємств агробізнесу, головному драйверу національної економіки, відбувається наповнення бюджету України валютними надходженнями від експорту аграрної сировини та продукції. Так, у 2020 році частка аграрної продукції у зовнішньоторговельному балансі нашої держави з 2018 зросла на 7 процентних пункти і склала майже 45%. В той же час, не можна не зазначити негативну тенденцію до зростання у вартісному еквіваленті імпорту та зменшення у вартісному еквіваленті експорту аграрної продукції. Так, у 2020 році порівняно з 2019 роком імпорт аграрної продукції зріс на 0,6 млрд дол. США і склав 5,09 млрд дол. США, при цьому експорт аграрної продукції зменшився на 0,3 млрд дол. США і склав 17,6 млрд дол. США. Найбільшими імпортерами вітчизняної аграрної продукції є країни Азії, які закуповують майже половину всього аграрного експорту. До найбільших імпортерів входять Китай, Єгипет, Індія, Туреччина. Друге місце серед топ-імпортерів вітчизняної аграрної продукції посідають країни ЄС та Велика Британія, третє місце – країни Африки, а четверте – країни СНД. Якщо розглядати товарну сегментацію, то ТОП-3 вітчизняного експорту посідають: олія соняшникова – 23%, кукурудза – 20%, пшениця – 18%. Така товарна структура експорту стабільна протягом останніх років і свідчить, що вітчизняний агробізнес спеціалізується саме на виробництві і реалізації сировини і продуктів первинної переробки. Аналіз товарної структури імпорту свідчить, що найбільшу частку займає імпорт мороженої риби – 6%, корми для тварин – 4%, соуси, екстракти – 4%. Критичний аналіз товарної структури імпорту аграрної продукції свідчить, що вітчизняний агробізнес цілком може направити свої зусилля на виробництво товарів для тварин, соусів, екстрактів, оскільки для виробництва даних видів аграрної продукції в Україні є природні і економічні можливості. Натомість, від імпорту океанічної риби Україна не може відмовитись, оскільки географічне положення країни не дозволяє займатись цим видом промислу.

Щоб утримати та посилити лідируюче становище у вітчизняній та світовій економіці, розвиток агропромислового комплексу України повинен базуватись на всебічному використанні інновацій на всіх ланцюжках бізнес-процесів. Інноваційний розвиток аграрного виробництва беззаперечно сприятиме підвищенню ефективності підприємств агропромислового комплексу та зміцненню конкурентних позицій на світовому ринку [3].

Інноваційний розвиток агробізнесу насамперед передбачає визначення національної стратегії і магістральних векторів розвитку підприємств агробізнесу. Так, в Стратегії сталого розвитку України до 2030 року ключовий акцент визначено на економічному зростанні, яке буде пов'язане не з експлуатацією природних ресурсів, а з широким застосуванням моделей «зеленої» економіки. Накопичені в минулому відходи поступово будуть перероблятися та утилізуватися, що приведе до зменшення масштабів та ліквідації значної кількості полігонів. В експорті відбудеться перехід від сировини та продуктів її первинної переробки до переважання продуктів з високим ступенем доданої вартості [6].

Як один з основних напрямів побудови ефективної стратегії сталого розвитку аграрного сектору розглядаємо його екологізацію. Екологізацію аграрного сектору в умовах забезпечення його сталого розвитку необхідно розуміти як діяльність, що передбачає виробництво екологічно безпечної сільськогосподарської продукції з одночасним зменшенням екодеструктивного впливу на довкілля і з проведенням заходів, спрямованих на відтворення природних ресурсів [5].

Авторська аналітична оцінка сучасного стану та особливостей розвитку агробізнесу дозволяє зробити наступні висновки:

- Інноваційний розвиток підприємств агробізнесу неможливий без всебічного використання сучасних технологічних рішень з обов'язковою їх адаптацією до локальних особливостей певного регіону і підприємства. Такі заходи стосуються як економічних, так і екологічних, організаційних, соціальних аспектів агробізнесу.

- Зростання частки органічного землеробства та виробництва органічної продукції є пріоритетом у виробничих програмах підприємств агробізнесу. Це дасть можливість бути лідером не лише в експорті сировинної аграрної продукції, а бути «житницею» органічного продовольства для всього світу.
- Необхідність зростання у загальному обсязі виробництва аграрної продукції частки продукції з додатковою доданою вартістю. Так, за розрахунками фахівців у 2020 році частка сировини у загальному аграрному виробництві складала 70% і лише 30% - продукція з доданою вартістю. Така зміна фокуса у виробничій програмі підприємств агробізнесу буде сприяти отриманню ними додаткової маржі, а це неможливо без використання в організації бізнес-процесів інноваційних технологій і техніки.

Література

1. Аграрний ринок в умовах трансформації економічних систем [Текст] : монографія / Є. М. Кирилюк ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2013. - 571 с.
2. Корпоратизація аграрного сектора економіки України : колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук Шубравської О.В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. ресурс. – К., 2020. – 205 с. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/docs/mg/329.pdf>
3. Кудлай В. Г. Стратегічні орієнтири розвитку агропромислового комплексу в Україні / Кудлай В. Г. // Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (9–11 лют. 2021 р.) в рамках 20-ої агропром. спец. виставки «АгроТехСервіс – 2021» Запоріж. торг.-пром. палати / М-во освіти і науки України, Запоріж міська рада, Запоріж. торг.-пром. палата, Запоріж. нац. ун-т [та ін.] ; [орг. ком.: Л. М. Бухаріна (голова) та ін.]. – Запоріжжя : ЗНУ, 2021. – С. 87–90.
4. Кудлай В. Г. Сучасні тенденції в розвитку агроінновацій / Кудлай Віра Григоріївна // Економіка підприємства: теорія та практика : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 12–13 жовт. 2020 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [орг. ком.: Д. Г. Лук'яненко (голова) та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2020. – С. 67–68.
5. Складові та пріоритети сталого розвитку аграрного сектору економіки: концептуально-теоретичний дискурс / Лопатинський Ю.М., Бурицька О.І. // Економіка АПК. - 2018. - № 6 - С. 94.
6. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL : <https://igu.org.ua/sites/default/files/Стратегія-сталого-розвитку.pdf>(дата звернення: 05.03.2021).
7. Чепка В. В. Інновації у фінансуванні корпоративних підприємств [Електронний ресурс] / Чепка В. В., Свідерська І. М. // Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами : зб. матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, 18 листоп. 2020 р., м. Київ / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» [та ін.] ; [оргком.: В. К. Хлівний (голова) та ін.]. – Електрон. текст. дані. – Київ : КНЕУ, 2020. – С. 703–705. – Назва з титул. екрану.
8. Aspinwall E. M., Rodrigues A. G. Performance measures in English small and medium enterprises: survey results. Bench marking: An International Journal. 2017. Vol. 13. No. (1/2). Pp. 120–134. URL : <https://doi.org/10.1108/14635770610644628/>(дата звернення: 05.03.2021).
9. Jankelova N., Remenova K., Skorkova Z., Nemethova I. Innovative approaches to management with emphasis on factors and the impact on the efficiency of agri business companies. Agricultural economics – Czech. 2019. Vol. 65. Pp. 203–211. URL : <https://doi.org/10.17221/202/2018-AGRICECON>. (дата звернення: 05.03.2021).
10. Ling L. S. Impact of information technology capabilities on small and medium enterprises (SMEs) and Large Enterprises. Journal of Innovation Management in Small and Medium Enterprise. 2017. Vol. 2017. 133143. URL : <https://doi.org/10.5171/2017.133143>.
11. Poufinas T., Galanos G., Papadimitriou P. The competitiveness of small and medium enterprises in adverse economic environments. Theoretical Economics Letters. 2018. Vol. 8. Pp. 2788–2802. URL : <https://doi.org/4236/tel.2018.813175>. (дата звернення: 05.03.2021).
12. Spicka J., Hlavsa T., Soukupova K., Stolbova M. Approaches to estimation of the farm-level economic viability and sustainability in agriculture: A literature review. Agricultural economics – Czech. 2019. Vol. 65. Pp. 289–297. URL : <https://doi.org/10.17221/269/2018-AGRICECON>. (дата звернення: 05.03.2021).